

Det Kgl. Kunnskapsdepartement
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Dato: 23.03.2015

Hørings svar NOU 2014:14 Fagskolen - et attraktivt utdanningsvalg

Norske Fag- og Friskolers Landsforbund – NFF - viser til høringsbrev av 19. desember 2014 der Kunnskapsdepartementet ber om høringsuttalelser i forbindelse med Fagskoleutvalgets innstilling, *NOU 2014: 14 Fagskolen – et attraktivt utdanningsvalg*

NFFL organiserer fagskoler og skoler godkjent etter voksenopplæringsloven, i tillegg til videregående skoler og et fåtall grunnskoler. Flertallet av våre fagskoler ligger innenfor kunst- og kulturfeltet, men vi har også skoler innen helse- og velferdsområdet som medlemmer. Som ledd i høringsarbeidet har NFFL arrangert et eget høringsmøte, der fagskolene drøftet felles utfordringer og behov knyttet til fagskoleutvalgets analyser og forslag.

Med grunnlag i våre medlemmers synspunkter og styrets egen vurdering avgir NFFL herved følgende høringsuttalelse:

Våre generelle synspunkter

NFFL mener fagskoleutdanningene representerer ressurser som kan gi et vesentlig bidrag til å løse viktige samfunnsmessige kompetansebehov på tertiært nivå. Vi er opptatt av at fagskoleutdanninger skal fungere både som grunnutdanning, samt etter- og videreutdanningstiltak. Det er derfor viktig å opprettholde utdanningenes nærhet til bransjer og yrkesfelt, for å sikre utdanningenes aktualitet og nytteverdi.

Fagskolesektoren er jo en ganske ung sektor, og den har hatt begrensede muligheter så langt til å skape sin egen identitet som et selvstendig nivå og alternativ i utdanningssystemet. Siden fagskoleloven kom i 2003 har det skjedd flere viktige steg fremover i å utvikle ulike sider ved utdanningstilbudene. NFFL mener likevel at hele perioden til nå har en første etableringsfase. Gjennom fagskoleutvalgets NOU legges det til rette for å komme videre til neste fase, som en likeverdig utdanningskategori.

NFFL er enig i at vesentlige forutsetninger for å bli respektert og verdsatt på en likeverdig måte er at samfunnet ordner en god og forutsigbar finansiering og at studentrettighetene sikres på samme nivå som for studenter ved høgskoler og universiteter.

NFFL representerer mange fagskoler innen kunst- og kulturområdet, og de fleste av dem har mindre enn 50 studenter. Skolene har utviklet seg til å være viktige kulturbærere innen sine fagfelt og sine geografiske regioner. De er viktige bidragsytere til at aktive kunstnere kan ha sitt nedslagsfelt utenom de største befolkningscentrene, og skolene lever i et symbiotisk forhold til det pulserende kunst- og kulturlivet.

NFFL vil hevde at det er en svakhet ved fagskoleutvalgets analyse at den ikke har nyansert sine vurderinger for utdanningstilbud som primært ikke er påbygginger til fag/svennebrev eller som videreutdanninger direkte tilknyttet konkrete bransjer eller yrker. NFFL mener analysen også burde gått inn på den verdiskapingen fagskolene har i seg selv, fordi de ivaretar og foredler kompetanser som for studentene har sin egenverdi, utover det å gi kvalifikasjoner for bestemte yrker eller yrkesfelt. Mange fagskoleutdanninger fungerer som kvalifiserende utdanninger for profesjonsutdanninger på et høyere nivå, og mange utvikler entreprenøriell kompetanse som grunnlag for egen næringsvirksomhet. Fordi denne analysen synes mangelfull får også utvalgets analyse av robusthet og kvalitet som innsatsfaktorer betydelige svakheter. NFFL vil hevde at særlig for utdanningstilbud som har bredere nedslagsfelt i forhold til yrker og kompetanseområder bør den videre utviklingen i størst mulig grad tilrettelegges for at utdanningene får utvikle seg utfra bransjenes egen vurdering av nytteverdier, ikke alene av «partene i arbeidslivet». I begrepet bransjer må kunne defineres både frivillige organisasjoner, offentlige og faglige interesseorganisasjoner samt høyere utdanningsinstitusjoner.

NFFL vil vise til at den svenske Riksdagen har vedtatt en egen «Førordning om statlig stød før kunst- og kulturutbildningar». Dette dokumentet viser at Sverige har valgt en særlig tilpasning av kunst- og kulturutdanningene på yrkeshøgskolenivået, og vi mener at også Norge bør vurdere å gjøre noe lignende for å sikre at fagskolenivået kan ivaretas bedre enn i dag innen kunst- og kulturområdet.

NFFL viser til at fagskoleutvalget ikke har konkludert for eller mot studiepoeng for fagskoleutdanninger. NFFL er helt klar på at den klart beste løsningen er å innføre ordning med studiepoeng for utdanninger på nivå 5. Vi mener at det primært bør gjelde de 2-årige utdanningene. Studiepoeng vil på et lettfattelig måte vise utdanningsnivåets verdi, som en integrert del av det tertiære utdanningsløpet. Studiepoeng vil også sikre at innpassing til høyere utdanning kan skje gjennom formelle prosesser basert på samarbeid og overgangsordninger mellom institusjoner.

For NFFL er det også viktig at studiepoeng vil bidra til å skape balanse mellom mer praktisk og erfaringsbasert kompetanse og den akademiske. Det er vår vurdering at det har vært til stor skade for samfunnsutviklingen at den erfaringsbaserte og taktile kompetansen har fått et B-stempel i forhold til den akademiske. Selv om det synes som utviklingen er i ferd med å snu, så er det svært viktig at studiepoeng også kan tildeles utdanninger på et operativt spesialnivå. Vi mener at også de akademiske utdanningene vil styrkes ved at «praktiske studiepoeng» kan inngå i et høyere utdanningsløp.

NFFL er kritisk til utvalgets analyse og konklusjoner om skoler robusthet og størrelse. I kap. 9.5 omtaler utvalget forholdet mellom robusthet og størrelse. Utvalget «anser at en av de store utfordringene for dagens fagskole er at det finnes en del fagskoler med for svakt faglig og pedagogisk miljø og utilstrekkelig administrasjon», NFFL kan være enig i at noen skoleeiere kanskje ikke har den administrative styrken som de burde ha, men dette kan ikke gi grunnlag for en generell konklusjon om at små fagskoler – f.eks. med mindre enn 50 studenter – leverer dårligere kvalitet med svakere verdiskaping enn en større skole. Etter vår mening mangler utvalget en kritisk analyse av fordeler og ulemper med små skoler i forhold til store skoler. Vi er heller ikke kjent med at NOKUT har registrert at små fagskoler fungerer dårligere i forhold til sitt yrkesfelt, eller at studentene er mer misfornøyde med små skoler.

NFFL beklager at utvalget ikke har gjort grundigere analyser om forholdet mellom størrelse og kvalitet. Å vise til den danske modellen blir altfor unyansert. Erfaringene fra Danmark går i ulike retninger, avhengig av hvem man spør. Evnen til fornyelse og nyskaping av utdanningstilbud på det opprinnelige nivået har ikke blitt bedre etter sentraliseringsprosessen. De store erhvervsakademiene er blitt mer lik profesjonshøgskolene i sin måte å fungere på.

Etter NFFLs mening bør det legges langt mer vekt på hvilken evne den enkelte fagskole har til å jobbe i nettverk og relasjon med sine yrkesfelt. Det avgjørende over tid er at skolen er dyktig i å samarbeide med organisasjoner og bedrifter i å tilrettelegge opplæring som er både aktuell og fremtidsrettet. Dette betyr at en stor stab av fast ansatt personale kan komme i en viss motsetning til evnen til omstilling og nyskaping. Fagskolen trenger primært en kompetent ledelse, faglig og administrativt, som evner å samhandle med sin bransje om å tilby relevant opplæring med god kvalitet.

NFFLs merknader til de ulike forslagene fra fagskoleutvalget

Til forslag 1 og 2: Myndighet til akkrediterte fagskoler om opptakskrav

NFFL støtter forslaget om en nasjonal opptaksforskrift, men vi understreker at denne må omfatte både formelle kriterier, realkompetansevurdering og bruk av opptaksprøver og eventuelle forkurs.

Forskriften må åpne for at elever i vgs må kunne starte å ta fag eller emner i fagskoleutdanning når personlig talent eller oppnådd læringsutbytte tilsier at det vil være hensiktsmessig for den videre personlige utviklingen. Dvs. at det bør utvikles overganger mellom vgs/nivå 4 og fagskolene/nivå 5, basert på helhetlige løp frem mot en avsluttende kompetanse. Akkrediterte skoler må kunne utvikle utdanningsløp som kombinerer skolebasert opplæring med yrkesfaglig praksislæring.

Til forslag 3,4,5,6,8, 9 og 12 – Studentrettigheter og status

NFFL støtter etablering av et samordna opptak for fagskoleutdanninger og at også private fagskoler må ha rett til å knytte seg til denne. Fagskoleloven og studentsamskipsnadsloven må endres slik at studenter og fagskoler blir knyttet til samskipsnader – slik at studentene sine rettigheter blir styrket., og at det vert utstedt vitnemål i staden for kompetansebevis.

NFFL er sterkt tilhenger av å styrke rådgivningstjenesten i forhold til fagskolenivået. Fagskolene må delta på lik fot med andre skolenivåer i utvikling av rutiner og møteplasser for karriererettede rådgivnings- og informasjonstjenester.

Til forslag 7 og 10 – Vitnemål og gradsbenevning

NFFL er ikke enig i utvalgets forslag om å benevne en fagskoleutdannet som «fagskolekandidat». Dette er unødvendig forvanskning som ikke vil heve legitimiteten på utdanningene. NFFL støtter forslaget til Nasjonalt Fagskoleråd om bruk av Vocational Diploma og vi mener at gradsbetegnelsen Vocational Diploma, og vitnemålsmal der utdanningens spesifikasjoner fremgår, beskyttes og formaliseres gjennom å oppdatere Fagskoleloven og tilhørende forskrifter.

Til forslag 13 og 14 - Eigerskap og regional organisering

NFFL merker seg at utvalget vil å ha en sterk reduksjon av antallet fagskoler, og analysen minner mye om «den danske modellen». NFFL stiller seg undrende til den store troen på at antallet fagskoler vil ha en positiv effekt i seg selv. Vi sier at «Hvis svaret er 9 fagskoler – hva er da spørsmålet?»

NFFL mener at dersom fagskolene skal bevare nærheten og fleksibiliteten i forhold til pulserende arbeidsliv og yrkesfelt så er det svært viktig å ha en lokal eller regional tilhørighet for forankring. Det blir helt feil å starte med å definere et bestemt antall skoler. Utviklingen mot større enheter må være en naturlig prosess, der partene i arbeidslivet, aktuelle bransjer og samfunnsaktører må kunne ta del.

NFFL mener at statlige forvaltningsorganer ikke er den beste måten å fange opp det helhetlige behovet for å bygge sterke og fleksible fagmiljøer med stor innovasjonskraft. Vi anbefaler i stedet etableringen av stiftelser eller aksjeselskaper der både offentlige og private ressurser kan trekkes med i eierskapet. Dette bør også innebære at private skoler og skoleeiere kan bli en del av større regionale løsninger. Å kombinere private og offentlige interesser tror vi vil skape mer dynamiske rammer for at skolene over tid skal være attraktive institusjoner. Det viktigste er at den statlige finansieringen er på plass!

Til forslag 15, 16, 17, 18, 19 og 20 – Akkrediterte fagskoler og krav til disse

Kapittel 4 i dagens tilsynsforskrift for fagskoleutdanninger definerer kravene til å få godkjenning av fagområde og dermed rett til oppretting av nye utdanninger og videre utvikling av etablerte utdanninger. NFFL forventer at kravene til å kunne bli akkreditert fagskole vil ligge om lag på det nivået som dagens tilsynsforskrift beskriver.

NFFL støtter utvalgets forslag om at akkrediterte fagskoler må ha både faglig myndighet og tilgang på offentlig finansiering, men vi er ikke enig i at det skal legges føringer på størrelsen for å kunne bli akkreditert. Jmf. vår ovenforstående uttalelse om robusthet.

Angående selskapsform for private eiere så vil vi tilføye «godkjente studieforbund» over listen med organisasjonsformer. Vi er også enig i utvalgets forslag til styresammensetning og medbestemmelse for studentene, men vi mener at ansattes representant i styret skal representere hele personalet, ikke bare lærerne, og den må velges blant hele personalet.

Til forslag 22, 23 og 24 - Nasjonale fagorganer og kvalitetsordninger

NFFL støtter forslaget om å styrke rollen til det nasjonale fagskolerådet – NFR. NFR bør være det sentrale koordinerende fagorganet for fagskolesektoren, og det må derfor tilføres tilstrekkelige ressurser til å fylle sin rolle.

NFFL støtter også opprettelsen av flere nasjonale fagråd, primært for å ivareta kvalitetsfaktorer og behov som ligger i de ulike bransjene. Men vi er skeptisk til at disse rådene skal gi råd om dimensjonering av antall studieplasser. Vi finner det naturlig at rådene uttalelse seg om behovet for nye studietilbud, men ikke om den samlede dimensjoneringen. Tilgang på studieplasser samlet vil måtte ta hensyn også til andre og mer overordnede utviklingsbehov og trender i samfunnet. Ikke minst bør det være viktig å fange opp lokale og regionale behov for studieplasser. Fagskolene vil få økt betydning for å styrke bosettingsgrunnlaget og tilgang på kompetent arbeidskraft i regionene.

Til forslag 25, 26, 27, 28, 29 og 30 – Kvalitetssikring og personalutvikling

NFFL mener at tiltak 25 allerede i dag er godt sikret i gjeldende godkjenningsordning. Tiltak 27 kan være relevant, men også dette kravet er i dag på dagsordenen gjennom NOKUTs vurderinger. NFFL er ikke enig i at et spisset krav til undervisningspersonell kun skal dreie seg om formell kompetanse. Like viktig som formell pedagogisk kompetanse er erfaringsbasert yrkeskompetanse. Det bør være et sterkt krav til skolens ledelse å sørge at undervisnings – og læringsarbeidet kan skje med nærhet til praksisfeltet. Derfor støtter vi tiltak 26!

NFFL støtter tiltak 28, 29 og 30. Angående tiltak 28, så mener vi at det bør etableres et eget «yrkeslærerløft», der alle yrkesfaglærere får tilbud om utdanning innen verkstedpedagogikk. Vi mener dette er nødvendig for å skape et større mangfold og bedre kvalitet i praksisundervisningen.

Til forslag 31, 32, 33, 34 , 35 og 36 – ny finansieringsordning

NFFL støtter forslag 31 t.o.m. 36, med etter forbehold: Vi mener at private fagskoler som i dag mottar statlig driftsstøtte må kunne fortsette med det, selv om de velger ikke å bli akkreditert som skole. Disse skolene har alle vært gjennom en godkjenningprosedyre i NOKUT, og de fyller derfor dagens krav til å motta statsstøtte. De bør derfor beholde statsstøtten for det allerede godkjente studietilbudet.

NFFL mener dessuten at grunnbevilgningen i den nye modellen må være så høy at den sikrer et nødvendig ressursgrunnlag i forhold til å sikre lokaler, utstyr og infrastruktur for det enkelte studietilbudet. Jmf. utredningene som er gjort om statstilskudd for private grunnskoler og vgs, der også prinsippet om et visst kapitaltilskudd er inkludert i det samlede statlige tilskuddsregimet.

Til forslag 37 og 38 – dimensjonering av antallet studieplasser

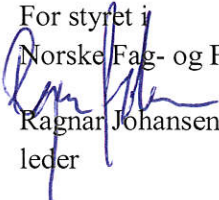
NFFL er kritisk til forslag 37. Saken stiller grunnleggende spørsmål om hvem utdanningstilbudet er til for? Vårt syn er at systemet må ha muligheter til å fange opp nye behov og tilrettelegge for at behovet kan imøtekommes gjennom et fagskoletilbud. Vi er negativ til at det samlede antallet studieplasser skal være definert ut fra «dokumenterte kompetansebehov». Hvem er det som skal definere dette behovet? For oss er det viktig at utvikling og nyskaping av utdanning er entreprenørskap i seg selv. Dvs. at skoler og studietilbud i seg selv er med å generere nye behov og yrkesområder. Systemet må derfor ikke bli for konserverende, ved at eksisterende arbeidsliv alene kan definere behovet.

NFFL støtter forslag 38, men vi mener at dokumentert «kvantitativt behov» ved antall søkere i seg selv må være et godt grunnlag for å opprettholde et tilbud. At der i tillegg kan være en egen pott for nyskaping av utdanninger – pilottiltak – vil være positivt.

Til forslag 39, 40, 41, 42 og 43 – fagskolenes eget bidrag

NFFL støtter disse tiltakene, og våre skoler vil ta aktivt del i utviklingen på disse områdene. Angående definisjonen av hva som er robust i skolefaglig sammenheng, vil dette være en viktig oppgave for skolene selv å ta tak i. Jmf. vår uttalelse om robusthet og skolestørrelse.

Forslagene fra fagskoleutvalget viser at fagskolenes potensiale er stort. Skolenes suksess vil ligge i å være deltakende og inkluderende i forhold til aktuelle yrkes- og fagfelt og øvrige mottakere av skolens kompetanse. Rekruttering av lærerkrefter fra og utveksling av lærerkrefter med yrkesmiljøene vil utvikle både robusthet og relevans i læringsprosessene. Måten dette skjer på vil være langt viktigere enn skolens størrelse i seg selv.

For styret i
Norske Fag- og Friskolers Landsforbund

Ragnar Johansen
leder